

~~19-105~~

6-11-15524

19711 77.044(031) *Војна репортажа*
Б-11-15524 *Војна репортажа, 22-ХП-ФБС. 187692*

ФОТОРЕПОРТАЖА

ОД
ВОЈИНА М. БОРБЕВИЋА

БЕОГРАД

1936

10(75088) ✓

AZLA TCHINGTONG

1000

~~70163 ✓~~
~~Ср ЧЕЛАНТОНА~~

Штампарија
Др. Грегорија

13743

УВОД

У животу штампе, уопште, видну улогу игра фотографија. Она је, често, не само неопходна допуна текста, него у многим случајевима њена улога бива од првокласног значаја и вредности. Данас се скоро ниједан лист, часопис или чак и стручна књига, не могу ни замислити без фотографије. Она је свестрано примењена у свим гранама науке, јавнога живота и опште делатности, а исто тако често представља и одличан докуменат времена, догађаја и многих збивања. Заслугом фотографије о многим стварима добија се јаснији појам. Она је огледало стварности и њена најбоља потврда. Често пута ни сама писана реч није у стању да опише оно што фотографија може да изрази, и зато није чудо што се она издашно и све више примењује у штампи, а нарочито у новинарству.

У вези са обилном применом фотографије у журналистици, створена је у току времена једна нова врста фотографског снимања позната под именом фоторепортажа, која се на почетку поглавито односила на актуелне догађаје и новости, а затим и на многе друге ствари о којима се у новинарству пише.

Како је, међутим, фоторепортажа упућена на све догађаје, и како у тај делокруг снимања долази у обзир све без разлике и ограничења, ова врста фотографског снимања доста је сложена, чак и компликована за оне који јој довољно нису посвећени, и који нису упућени у све њене разноврсне облике и перепитије.

С обзиром баш на ту чињеницу, као и на околност да је код нас интересовање за фотографску репортажу нарочито велико, како међу аматерима фотографије тако и међу професионалцима, припремили смо ову књигу у којој смо, користећи се личним искуством, сакупили углавном све оно што долази у обзир код снимања у односу на дневну и илустровану штампу, као и на штампу уопште.

Ми у овој књизи не желимо и нећемо говорити о техници фотографије, нити ћемо покушавати да теориски упућујемо и објашњавамо како се снима. Налазимо, пре свега, да се снимање фотографским апаратом не учи толико из књиге, колико се постижава праксом, а после тога, претпостављамо да ће се овом књигом служити и користити у првом реду они који већ знају да рукују фотографским апаратом.

Циљ је, дакле, да упутимо сваког оног који жели да ради и сарађује са штампом. У овом случају, надамо се, да ћемо помоћи појединцима који желе да се посвете овој врсти снимања, што ће им, као одушевљеним фотографима чинити, не само разумљиво задовољство, већ доносити и материјалне користи као накнаду за уложени труд.

С друге стране, у непосредној вези са овим, допринеће се још више него што је данас случај, развоју илустрованог дела у нашој штампи, што, такође, има свог нарочитог значаја.

В. М. Ђ.

О фоторепортажи уопште

Сама по себи реч **репортажа** значи функцију доношења, преношења, и односи се специјално на новинарске вести и информације. Својствено томе, фоторепортажа је фотографисање новости и догађаја, дакле функција преношења (доношења) путем фотографије, а у циљу публикације.

Фоторепортажа се првенствено примењује на актуелне, занимљиве и сензационалне догађаје, али поред тога она се у модерној журналистици доводи у везу и са свим стварима о којима се уопште пише.

Данас је фоторепортажа у свету врло много развијена. Сви већи дневни и илустровани листови имају своје фоторепортере који будним очима мотре на све што се збива, а што је од интереса за јавност. У колико један фоторепортер једини, или пре и брже сними догађај, било какву новост или сензацију, утолико је његов лични успех а и престиж листа већи.

Један професионални фоторепортер може се потпуно упоредити са новинарским репортером. Он је увек у акцији посматрања и истраживања. Он се, такође, служи свим могућим средствима да дође до снимка, који му је потребан, као што новинарски репортер упиње све силе и вештину, да дође до важних информација. Због свега тога, позив професионалних фоторепортера није тако лак и једноставан како то изгледа на први поглед.

Али, поред професионалних фоторепортера који су стално везани уз лист, постоји и читава војска такзованих аматерских фоторепортера, наиме оних који су се посветили фоторепортажи мимо својих занимања. Једино тако може се разумети да је фоторепортажа у свету постигла велике и значајне резултате, и што је данас једноме листу могуће да има фотографије о догађајима, не само из свих крајева земље, већ и из најудаљенијих делова света за релативно кратко време.

Ови аматерски фоторепортери потичу, углавном, из редова оног огромног броја пасионираних фотоаматера, који су се временом све више посвећивали репортажи, налазећи у њој једно ново занимање, оригиналније и реалније — које више одговара духу времена. Захваљујући стварању оваквог репортерског кадра, поред појединих листова и часописа, и велике светске фото-агенције добиле су у њима једно знатно појачање а уз то и разноврснији избор.

Као што је познато, у многим центрима Европе и Америке постоје велике фотографске агенције, које имају организовану фотографску службу у свим земљама. Посао ових агенција састоји се у сакупљању фотографија о догађајима и занимљивостима из целог света, које се после умножавања достављају заинтересованим листовима абонираним на сервис. На тај начин, многи листови, поред властитог фотографског материјала, имају на расположењу илустровани сервис поменутих агенција, а то значи репортажу из целог света.

У фоторепортажи уопште једну од најважнијих улога игра брзина. У циљу што бржег достављања, било фотографским агенцијама или редакцијама, употребљавају се најбржа и најмодернија саобраћајна сретстава, па се поред авиона у последње време практикује слање фотографија и путем радиа.

Прилике код нас

Може се рећи да је у Београду фоторепортажа за последњих 15 година постигла завидне резултате. Али то се може рећи само за дневну репортажу, дакле специјално за актуелне догађаје.

Београдски фоторепортери на послу: г. Светозар Грдијан фоторепортер „Времена“ и г. Александар Симић, фоторепортер „Политике“ (десно), за време једног снимања.

Дневни листови, као што су „Политика“, „Време“ и „Правда“, имају своје сталне фоторепортере који не пропуштају ниједан догађај, а да га не претворе у слику. Шта више, снимања се обављају брзином која заслужује нарочиту пажњу.

Колика се важност код нас придаје фоторепортажи и колико она интересује читалачку публику, види се најбоље из чињенице што је „Политика“ у више махова за пренос снимака, било из унутрашњости или из иностранства, у колико су они бивали од особитог интереса, употребљавала и такси-авионе, тако да је, често, један једини снимак

стајао више хиљада динара. Тако на пример, приликом атентата на Блаженопочившег Краља „Политика“ је најбржим путем доносила оригиналне снимке најважнијих момената из Марсеља, и тиме код нас постигла један рекорд, који се може упоредити са брзином највећих светских листова.

Београдска фоторепортажа има већи за собом једну прошлост пуну искустава и праксе. Фоторепортери би могли причати многе приче о својим подвизима приликом вршења дужности, о пожртвовањима и опасностима, и како се и кад долазило до извесних момената, којима смо се ми каткад дивили.

У колико су бивали већи и значајнији догађаји у унутрашњости земље, београдски фоторепортери предузимали путовања, не само железницама и аутомобилима, већ и авионима. Често пута дешавало се да један авион предузме пут из неког места у унутрашњости према Београду, носећи собом само један неизазван негатив, док фоторепортер остаје и даље на лицу места да снима.

Бивало је, међутим, и таквих случајева, када је репортер стојао пред отвореном опасношћу по живот. Али снимак је требало имати и он га је узимао по цену живота.

Поред Београда, фоторепортажа се развија и у другим нашим великим центрима, као што су Загреб и Љубљана. Развијању фоторепортаже у тим местима доприноси највише постојање дневних и илустрованих листова, који се модерно уређују.

Док овако стоји са репортажом која се односи на актуелне догађаје, дотле специјална репортажа која се односи на илустроване листове и ревијске и магацинске часописе, још није дошла до изражаја. Њој недостаје онај духовити, инсценаторски и декоративан смисао и једно савременије схватање у начину постављања, изобру објеката и њиховом оригиналнијем решењу.

Што се тиче фоторепортаже у унутрашњости наше земље, може се рећи да она у том смислу и не постоји или се схвата на сасвим други начин него што је. Свакако, разлог је томе, што до сада није нико ни покушавао да заинтересованима пружи најпотребније директиве, наиме шта и како треба снимати.

Свако може да буде фоторепортер

Погрешно је мишљење да фоторепортажа условљава некакав посебан таленат. Разуме се да таленат значи много у пословима уопште, али то не искључује могућност да се фоторепортажа може изучити као и сваки други занат.

За ову врсту репортаже потребно је, пре свега, да се зна руковати фотографским апаратом. Све друго може се постићи праксом, пошто се добије општи појам о снимању. Разуме се, успех може бити мањи или већи, што свакако много зависи од воље и одушевљења за тај, иначе, занимљив позив.

И ако изгледа да је фоторепортажа непосредно везана за фотографску професију, то не мора да је тачно. Напротив, доказало се у многим случајевима да професионални фотограф не значи бити и фоторепортер. Исто тако, као што се аматер-фотограф учи фоторепортажи, кроз ту исту школу мора да прође и професионални фотограф, ако хоће да се посвети фоторепортажи. Атељерска снимања на која су упучени фотографи дијаметрално се разликују од такозваних спољних, репортерских снимања. Док се код спољних снимања ради о брзини, кретању и формалном „хватању“ момената, дотле се у атељеу ради обично са врло познатим околностима при снимању (светлост, одстојање и др.). И с тога често се дешава један мали парадокс: да се фото-аматери у репортажи много боље сналазе на терену

од професионалних фотографа. То долази поглавито отуда што су аматери још с почетка упућени на спољашња снимања, дакле на кретања и дневну светлост, док је професионалном фотографу теже да се снађе ван свога ограниченог простора у а-тељеу.

Какве особине треба да има фоторепортер

Фоторепортер, пре свега, мора да се занима за све оно што га окружује, ма где се налазио. Његова радозналост мора да буде упућена на све стране. У томе духу сваки почетник треба да васпитава самог себе. У колико се неко труди да истражује и опажа, у толико ће се код њега све више развијати смисао за ову врсту снимања, и у толико ће боље умети да пронађе објекат за снимање. Треба, дакле, однеговати осећај за процењивање и привићи око посматрању ствари. Чим се у томе успе, постизава се много, управо тада је савладана прва и најглавнија етапа у фоторепортажи.

Из доцније праксе увидеће се да је у многим случајевима неопходно: умети се моментално снаћи у ситуацији, поставити се (пласирати се) и брзо снимати. То се односи нарочито на она снимања чији је објекат у покрету или се објекат узима у кретању, а чија радња траје једно врло кратко време.

Код других снимања, кад је објекат већ ту и у извесном стању мировања, врло је важно постављање. Од постављања а нарочито смишљене перспективе зависи да ли ће снимак бити лепши привлачнији и изразитији (импресивнији).

Најзад, важно је бити вешт у сналажењу, нарочито при решавању тежих ситуација. Често, околности су такве, да се објекту не може човек тако

Ова нам слика показује како се један љубљански фоторепортер лепо сналази приликом вршења своје дужности. За време једног дочека бив. председника владе г. Јевтића у Љубљани, он се за време поздравног говора „промувао“ чак до самог председника владе да би га снимио.

лако приближити. Тада ваља прибегавати духовитим сретствима, да би се дошло до објекта за снимање. Од вештине и окретности фоторепортера много зависи да ли ће се доћи до добре и интересантне репортаже, која у оваквим случајевима може највећма да значи сензацију.

Све у свему, један фоторепортер мора да се привикава опажању ствари, да стекне „добро око“ и да уме да види увек више него што други опажају. Исто тако мора да се учи брзом снажаљењу у ситуацијама када је време за снимање ограничено, брзини снимања, одлучности и пожртвовању. Поред тога, потребно је сачувати хладнокрвност приликом снимања великих или грозних момената, јер узбуђење може много да омете у снимању. Исто

тако у фоторепортажи значи много научити се вештини бити окретан, што ће вас, често, довести до објекта и омогућити да га снимите, чак и у случајевима кад то изгледа и неизводљиво.

Принцип: никад и нигде без апарата

Никад човек не зна шта и где може наједанпут да се догоди. Има толико тих случајности које се чак и не понављају. И баш зато што на сваком кораку постоје непредвиђености, принцип сваког фоторепортера треба да буде: Никад и никуд без фотографског апарата!

Дешавало се и дешава се често, да су баш најбољи и најзанимљивији моменти узети случајно, изненада, а то исто важи, не само за актуелне догађаје, већ и за многе чисто занимљиве објекте и композиције. Јер, не треба заборавити, у колико човек осећа и зна да поред себе има апарат, утолико више опажа и долази до идеја за снимање.

Шта је занимљиво а шта није?

Већина особа које покушавају да шаљу листовима своје фотографске продукте нису довољно, или боље рећи, нису никако упућене шта је занимљиво а шта није за јавност и за штампу. То питање потребно је рашчистити, јер се овако не постиже никакав ефекат, а улаже се доста труда и добре воље.

Из праксе се зна да аматери и професионални фотографи, у колико се труде и ангажују да своје снимке достављају дневним или илустрованим листовима, обично шаљу такве снимке који имају чисто локалну вредност. На пример, највише се достављају снимци који значе личну успомену или такви који могу да занимају само најужи круг познаника и пријатеља у дотичном месту. То су од прилике они снимци који претстављају разне групе

снимљене на излетима или на пријатељским састанцима, или они који се односе на разне локалне састанке, скупштине и томе слично, што за широки круг читалачке публике нема никаквог интереса. Затим, један добар део претставља локалне зграде, панорамске изгледе појединих места, пејсаже, што се обично доставља без икаквог повода, и што, такође, под тим условима не долази у обзир за публикацију.

Занимљиво је за снимање све оно што је необично и што се није видело на слици. Зар није необичан и нов овај снимак на коме видимо стародревне гусле (прошлост) и авион, модерно техничко сретство садашњине.

Насупрот томе, интересатно је достављати све оно што је у вези са великим и важним догађајима, новостима и сензацијама, без обзира где се то догађа (у мањем или већем месту) а што може да изазове интерес код широке читалачке публике. То су обично несвакидашњи и необични догађаји и призори који ће побудити читаоца на размишљање и што ће задовољити његову радозналост у пуном смислу.

Најбоље мерило, да ли ће један снимак бити занимљив за јавност може да оцени сваки онај који га посматра туђим очима а никако својим. То значи да треба при оцењивању вредности снимка изузети све оно што би могло потицати из личних побуда, а напротив треба се ставити у положај незаинтересованог и разматрати шта би могло привући пажњу те слике: да ли догађај који је везан за слику или занимљивост самога објекта на слици. Тек пошто се на овај начин процени вредност снимка и утврди да би овај могао да привуче пажњу како једног читаоца, рецимо из Загреба, тако исто и оног из Крагујевца или ма ког другог места, тек тада се снимак може послати извесној редакцији ради публикације.

Кад је већ реч о занимљивом и вредном снимку, треба имати на уму да је често и најобичнији објекат вредан и занимљив само зато што га је догађај као таквог избацио на површину, мада је до јуче тај исти објекат могао бити индиферентан за свакога.

Да би ово било јасније узећемо за пример један догађај који се код нас десно:

Познато је да се код Доње Лендаве, у Словенији, 1934 год., спустио стратосферски балон професора Козинса, асистента чувеног проф. Пикара. Како је овај догађај био од првокласне важности за нашу и инострану јавност, Доња Лендава и учитељ који је прихватио залуталог госта, до јуче непознати широј јавности, постали су за ноћ занимљиви и актуелни за цео свет.

Дакле, овде је због самог догађаја, који је добио облик сензације, учитељ постао актуелна личност, а исто тако место и околина где је балон пао.

Овај пример доказује колико догађај може да истакне објекат, међутим то није увек. Има случајева где је објекат сам по себи занимљив, без обзира на догађај. Али, такав објекат може да буде занимљив за јавност готово само у том случају ако до тог времена није нигде био објављен.

Овај снимак очевидно приказује објекат који је сам по себи занимљив. Наиме, овде видимо један огроман камени планински врх у коме је уклесана човечија глава. Величина каменог врха, а према томе и фигуре, види се најбоље по људима који се ту и тамо налазе на реду око фигуре. Дакле, према свему снимак је занимљив на први поглед, чак и без објашњења слике. Међутим, када се уз то дода да су Американци на овај начин хтели да подигну достојан споменик оцу Сједињених држава, Вашингтону, онда је снимак још занимљивији.

Овај снимак сам по себи не привлачи пажњу. Шта више, не би се на први поглед могло тачно рећи о чему се ради. Међутим, слика ће добити сасвим другу вредност када јој се дода следећи опис који јој припада: „Тон-биоскоп под отвореним небом у Такову, на месту где је 1815 букуио Други устанак за ослобођење од Турака“.

Ово објашњење довољно је да се код читаоца пробуди интерес при помисли на прошлост. Ту су се некада укрштали ја-тагани а сада се испод чувеног Таковског грма приказује биоскоп са сликама које говоре. Најзад, приказивање тон-филмова у овом месту, где никада раније није било тога, значи посебну новост и занимљивост.

Орах стар 70 год. кога је циклон из корена ишчупао. Ово се догодило у Параћину у дворишту г. Михаила Стојачевића, предузимача. Снимак је занимљив јер на њему видимо огромно дрво ишчупано из земље, што је код нас доста редак случај. (Фото А. Златковић).

Још један практичан начин да се оцени шта је занимљиво за снимање и за публикавање је следећи: Ако се нађете пред каквим објектом или приказом изненађени и зачуђени, или још боље запрепашћени, зато што тако штогод први пут видите и што се од свакидашњег и уобичајеног разликује, или што раније нисте могли ни помишљати да постоји или да тако може да изгледа, онда има пуно разлога да верујете у занимљивост објекта или приказа.

Слика коју доносимо приказује врло лепо један такав приказ који је добро уочио и снимно један аматер. Слика представља сељанке које се, за време суше, на прузи Приједор — Квин служе водом из локомотиве за своје кућне потребе.

Како се снимају свечаности и на шта треба обратити нарочиту пажњу

Највише могућности за снимања пружају, обично, важне свечаности и приредбе, било то у оквиру државних празника, прослава, војних парада, разних освећења, манифестација, и томе слично.

Пошто свака од тих свечаности има свој главни моменат, а поред тога често и више других истакнутих момената, то је за онога који снима неопходно потребно да се претходно упозна са програмом дотичне свечаности или приредбе. То значи, да је већ унапред потребно створити слику приредбе и цело ток кретања који је по програму предвиђен. На

Руски генерал г. Владимир Добжански који живи у Београду као избеглица, посветио се фоторепортажи у којој је нашао стално занимање ради одржавања своје егзистенције. Уважени стари руски генерал, некада командант дивизије у Русији, ревностно врши своју дужност, те га виђамо на свима великим свечаностима. Међутим, као старог војника, њега највише интересује војска, војне параде и свечаности, за коју врсту репортаже се нарочито усавршио.

Приликом снимања великих поворки које пролазе улицама, неопходно је потребно постављати се на узвишењима одакле ће се моћи добити шири видик. Овај снимак узет је са извесне висине што је омогућило да се добије овакав изглед. Међутим, фотограф је био при инспирацији па је узео у првом плану овај споменик по чему се добија утисак да коњаник на њему посматра реви трупа.

основу тога добиће се оријентација потребна за избор места (позиције) одакле ће се вршити снимања, јер као и увек, постављање је врло важна чињеница. Од тога зависи, да ли ће снимак, више или мање бити израз дотичне свечаности и момента који се жели узети.

Треба нарочито имати на уму, да је код поворке улицама, ако се жели целокупан или шири видик, потребна извесна висина, јер, природно, са висине је то лакше извести. Исто тако ваља обратити пажњу на могућност кретања и прелажења са места на место. Ово се нарочито односи на веће градове, где се у тим приликама зауставља целокупан улични саобраћај. Тада, ако се нема специјална дозвола за слободно кретање, треба искори-

стити споредне или пообчне улице, и већ унапред израчунати куда се може проћи да би се дошло до нових позиција за снимање.

Велике, покретне свечаности, чије се поворке крећу улицама, обично су дугачке и садрже више момената који су од важности да се сниме. И како се поворке, обично, крећу споријим темпом, увек се може наћи времена да се дође до нових позиција. Било би и сувише монотono узимати све снимке са истог места и исте висине. Уосталом, све зависи и од тога шта се жели снимити. Свакако би детаљи морали да се узимају изблиза.

У сваком случају, приликом великих свечаности не сме се пропустити главни моменат приредбе, који је обично познат већ унапред. Међутим, није важно снимити само њега, већ и нешто друго, можда и споредније, што би изражавало карактер приредбе а уједно што би било и занимљиво. Јер, често се дешава да какав детаљ буде занимљивији за публикацију него чак и главни моменат приредбе.

Разуме се и при овим снимањима потребна је брзина и сналажење. Фоторепортер мора, као и приликом многих других снимања, да осмотри и оцени целу околину и све што је приступачно, одакле би могао да делује. Он мора да замисли каква може да изгледа слика са појединих положаја и пре него што се тамо постави. Њему много штошта не сме да буде неприступачно. Ако треба попети се на дрво, какву ограду, кров или балкон, не треба се устручавати. Наступање у репортажи мора да буде увек слободно и без снебивања, јер у противном могу се пропустити важне ствари.

Велика је погрешка кад се фотографи приликом снимања окупе сви на једном месту и снимају готово исте моменте. На тај начин постиже се један сасвим супротан ефекат, јер кад се разгледа више листова и часописа, наилази се увек на скоро исте слике. Међутим, фотограф мора да је самосталан и да се не поводи за другима, заузимајући положај по њима, јер тај положај не мора да буде

Ево како треба а како не треба снимати. Горња слика претставља огромну поворку ауто-таксија кроз Београдске улице приликом манифестације која је приређена Министру финансија због смањења такса. На овој слици фотограф је снимао дугачку поворку аутомобила са земље, због чега снимак није постигао жељени ефекат. Поред тога изабрао је рђаву позадину и декор. Други снимак (доле) показује много бољи изглед пошто је снимак узет са висине у декору великих грађевана. Поред тога слика је пуна у свом оквиру.

најбољи, а после тога истоветни моменти публиковани у разним листовима делују монотono.

Истина, некад је неизбежно снимати само са једног места, али то су специјални и ређи случајеви.

Приликом снимања уличних свечаности треба обратити пажњу да објекат који ће се снимати буде постављен тако, да његова позадина естетски делује, или још боље, која ће као декор улепшати целокупан изглед слике. Не може бити никако свеједно: узети један свечани моменат а да се иза тога види, на пример, Шишкова кафана на Теразијама, или у другом случају, ако у позадини видимо репрезентативну палату хотела „Москве”. Утисак је несравњено бољи ако се пази на ове околности, које се код наших фотографа често занемарују.

Нешто о детаљима

Детаљ у фоторепортажи има двојако значење. Прво, ако се снима нешто делимично и друго ако се снима нешто споредније. Делимично снимање значи узети само један мањи део (изблиза) од општег изгледа догађаја (на пример, приликом дочека какве високе личности, ако се снима само дотична личност у моменту када се ским рукује, или или рецимо, кад држи говори и тд.).

Међутим, детаљ у смислу споредних чинилаца, значи објекат који у догађају није главни моменат, али зато није искључено да тај споредни чинилац буде занимљив, па чак да у том смислу превазиђе и главни моменат догађаја.

Таквих, такозваних, споредних момената има увек приликом догађаја и свечаности. Само, треба их изнаходити. И, зато, фоторепортер кад снима оно што мисли да је главно, не треба да занемарује остало што га окружује, јер баш ти детаљи или „споредни моменти,” могу да истакну његове способности и смисао у фоторепортажи, више него много шта друго.

На обали Дунава, код Београда, приликом неких откопавања, наишло се на посмртне остатке већег броја наших војника и официра, који су на тим местима položili своје животе у одбрани Београда. Одмах после тога извршен је свечан пренос костију и сахрана у заједничку костурницу на Новом гробљу, којој су присуствовали многи великодостојници и разне корпорације. Овај снимак претставља, међутим, само један детаљ те жалосне свечаности, али који свраћа на себе нарочиту пажњу. Он приказује моменат када је заједнички ковчег са посмртним остатцима пролазио поред француског војничког гробља. Фотограф је овој слици дао следеће објашњење: „Још један сусрет старих ратних другова: споменници француских војника палих у одбрани Београда немо одају почаст својим друговима“. (Фото В. Ђ).

Приликом снимања једног југословенског тит-филма у берлинским атељима, фотограф једног филмског предузећа ухватио је овај споредан моменат. На слици се види тадашњи наш посланик у Берлину, г. Живојин Балугџић, како са великим интересовањем, иза кулиса, прати снимање југословенског филма. Моменат је, као што се види, врло занимљив.

Туристички снимци

Извесни листови доносе редовно или повремено туристичке снимке, који приказују лепоте и карактеристике разних крајева и предела. Наша земља, несумњиво, обилује природним лепотама и разноврсношћу пејсажа. Стога се једном фотографу пружа изврсна прилика и широко поље рада да дође до јединствених снимака, који и са уметничке стране могу да имају велике вредности.

Туристички снимци се одликују нечим особеним, нечим што отскаче од обичног и баналног. Из њих треба да провејава лепота природе и сва њена драж и свежина. Због тога узимати туристичке снимке значи посветити се једној озбиљној студији. У том снимању постављање, избор призора и светлост и-

грају значајну улогу. Али исто тако потребно је имати и много стрпљења. За снимање једног предела, треба тражити и пронаћи тачку одакле ћете створити своје мало ремек дело. Често пута морате се због тога много узнемиравати, али то је потребно, и не треба жалити труда. Сталним комбинирањем и посматрањем долази се до уочавања све лепших изгледа и најзад до правих открићења. При том треба се увек руководити да се изглед посматра са више страна а уједно при сваком том посматрању замислити како би све то изгледало на слици. Уосталом, то треба да буде уопште принцип у фотографији. Без те претходне претставе у свести, не може се створити утисак потребан за оцену онога што се снима. Јер познато је да између природног изгледа нечега и фотографског снимка може

Овај снимак узет је на Хвару. Изглед је јако улепшан декором кактуса и гране, у првом другом и трећем плану. Природни снимци увек су лепши и привлачнији када се обрати пажња на декор ове врсте. Без тога би једрилице на води сасвим другојаче нагледале.

да постоји разлика која, у једном случају потенцира лепши изглед, а у другом га умањује. Вештина је, међутим, да се добије што лепши изглед.

Код узимања туристичких снимака често је потребно да се слика уоквири или да добије извесан декор. То се обично постиже постављањем разних објеката у првом плану простора који улази у оквир слике. За ту сврху највише служе средства као што су: дрвеће, гране, стубови, фигуре, развалине, споменици и многи други објекти. Међутим, код снимака где се види небо, права је добит ако се узврате облаци, јер они чине необично леп декор слици, а уз то чине је и пунијом у њеном оквиру.

Понекад није потребно уоквирити приказ зато што је исти испуњен мотивом који је сам по себи довољан да задвољи изглед слике. То је случај са овим изванредним погледом на манастир Трескавац код Прилепа.

Духобито у фоторепортажи

Као што смо већ на почетку напоменули код нас још није дошла фоторепортажа до изражаја у оном чисто занимљивом, декоративном и симболич-

Једно време познати голман Баск-а, због забране играња није могао да наступи за свој клуб. И зато га је заменио резервни голман. Међутим, приликом утакмица у којима је у то време Баск учествовао, Јакшић је редовно фигурирао иза гола бољећи своју замену и дајући потребне инструкције. То је учинио г. Рубен, фоторепортер „Политике“, па је узео овај момент са објашњењем: „Два голмана бране Баск-ов гол“. Свакако духовито обрађен снимак за оне који су упућени у спортске прилике.

ком смислу. То су снимци који се односе више на илустроване листове и магацинске часописе. Они се одликују садржином и обрадом а често су удешени (инсценирани) да би се постигао ефекат и оригиналност. Данас се са таквим снимцима у штампи врше права утркивања. Безброј магацина и илустрованих листова доносе сличан фотографски материјал којим се све више тежи ка новом и оригиналном.

Стварање оваквих снимака, јер је то у правом смислу речи стварање, изискује префињен укус и нарочиту способност посматрања ствари и предмета. Наиме, ту главну улогу игра инспирација и духовитост онога који снима. Из најобичнијих објеката за снимање добро око може простим комбинирањем да оствари један не само занимљив већ

и редак фотографски снимак. Данас такве снимке необично цене, јер преовлађују у модерној штампи.

Да би били јаснији: духовито у фотографији значи нека комбинација, ма које врсте, којом се постизава поента у слици.

На први поглед овај снимак даје утисак да се има пред со-
бом нага играчица на каквој ноћној свечаности. Међутим,
слика у ствари претставља познат велики пожар на радио
изложби у Берлину. Фотограф је врло духовито искористио
једну нагу женску фигуру која је била изложена на изложби
између навиљона, па ју је снимко тако, да се, кад се зна да
је снимак са пожара, добија утисак, да нага жена бежи
испред огромне ватре. У овом случају фоторепортер је био
врло добро инспирисан идејом.

Инсценирања

Инсценирања или нарочито удешена снимања
нису реткост у фоторепортажи. И она могу да се
односе на разне објекте а практикују се нарочито
онда кад се за то укаже могућност, ради што ја-

Духовит је и овај снимак који претставља Арнауте — тес-тераше како пред Уметничким павиљоном у Београду радо-внано и са извесним задовољством посматрају фигуру наге жене постављену изнад фонтане која се ту налази. Снимак је утолико интересантнији, јер је узет непажено од лица која се на слици налазе.

чег утиска који треба да се створи у јавности. До сад се показало, да су се инсценирана снимања највише примењивала приликом снимања уметника и популарних личности. Ово се нарочито односи на снимање филмских глумаца, који су то радо прихватили ради пропаганде и рекламе. Готово све сцене које се виђају по листовима а показују моменте из живота филмских глумаца, удешене су, али тако вешто да се то не примећује. Видели сте може бити Марлену Дитрих како шофира или се купа, Шевалија како руча, или Шаплина како чита новине. Све је то инсценирано, да би се објавило у циљу пропаганде и рекламе. Међутим, у многим другим случајевима сам репортер, да би створио догађај за читаоце — инсценира ствари. Обично се то тако вешто изводи да читаоцу ни на крај памети не пада да је ту нешто удешавано. То су измишљене сцене али тако, да оне изгледају вероватне и могуће. С друге стране оне се највише удешавају споразумом са личностима у питању. Понекад се инсценира и понешто врло оригинално.

Спортека репортажа

Спортску репортажу, и ако изгледа једноставнија и лакша од осталих снимања, много је теже савладати. Пре свега, под спортским снимцима у репортажи подразумевају се у главном моменти из такмичења. Зна се, пак, да свако такмичење условљава брзе покрете и кретања, па је стога безусловно потребно за онога који снима да разуме дотичну спортску дисциплину. Ако се снимају фудбалске утакмице, неопходно је потребно да се разуме фудбалска игла. Без тога нема ни говора да се „ухвати“ какав добар или изванредан момент. Фоторепортер, пратећи игру поред гола мора, као и сам голман, да осети кретање лопте и где ће она да искрене у једном другом моменту, како

Онај снимак је инсцениран за насловну страну часописа „Темпо“ који је излазио ранијих година. На слици се види г-ђица Љубинка Бобић, првакиња Народног позоришта у Београду поред једног филмског апарата марке „Дебри“, како снима. Снимак изазива интересовање зато што на њему видимо поворишну глумицу поред филмског апарата, а то нашу глумицу која иначе никакве везе није имала са филмском камером и ако су је некада снимали за филм.

би ухватио „гужву”, бравурозну одбрану голмана или најзад и лопту кад улеће у гол. То исто важи и за све друге спортове а нарочито за лакоатлетику, тенис, коњске трке, бокс и др.

Код многих спортских дисциплина, а специјално у лакоатлетици, поред техничког снимка важно је да се изрази и стил. Шта више, овакви снимци без тога не вреде богзна шта.

Да би се постигла рутина при узимању спортских момената потребна је дужа пракса и доста — утрошених плоча. Код ових снимања не сме се штедети на материјалу, јер често треба читаво туче плоча да би се дошло до једног честитог снимка за употребу. Брзина такмичара може да превари и најiskusнијег фотографа, јер кретње су нагле и мењају се у моменту. Зато извежбан фотограф, који познаје игре и такмичења, често окида апарат пре него је наступио моменат, који он очекује, јер, тај моменат, услед брзине радње треба да наступи кад је окидање већ учињено.

Требало је ухватити овај савршено добар моменат у скоку на скијама, кога је на Планици 1934 год. извео норвешки скијач Гутромсен. Овде се види да је фоторепортер ухватио не само добар моменат за око, већ и врло добар стил. Погледајте само држање скакача и савршено паралелне скије у извођењу скока. (Фото Сусић, Загреб).

Као пример наводимо следеће: Ако хоћете да ухватите моменат кад се тркачки коњ налази водоравно над препоном коју перскаче, апарат морате да окинете у моменту кад се коњ пропне на предње ноге. Док сте окинули, он је већ над препоном, и ви сте га ухватили у ваздуху над препоном, а паралелно са земљом. Тако је скоро и у свим другим случајевима, али зато, као што рекосмо, морате добро да познајете дотичну спортску дисциплину, и да сте се уживели у све њене моменте.

Панорамски и други снимци за дописе и дописне карте

Нема, може бити, данас једног мало већег места код нас, а да оно није снимљено за поједине дописе или за репродукцију дописних карата. Међутим, многа места не могу се похвалити укуским и

Један леп скок ухваћен у правом моменту када су атлетичари били изнад самих препона.

Ви се често питате како је могуће ухватити моменат каквог несрећног случаја приликом коњских утакмица или утакмица моторних возила. Међутим, то је изводљиво кад се зна да су фотографи обично постављени баш на опасним местима, окупацима или препонама, где има највише изгледа да дође до таквих незгода. Како је апарат већ управљен према већ одређеном месту за снимање, није тешко да се њиме окине када наиђе такав случај.

На слици горе узет је тако један моменат са мотоциклистичких утакмица који показује необичан пад једног возача на окуци.

лепим снимцима, а нарочито не таквим који би могли репрезентовати њихово место и околину. То је у ствари зато што се довољно не посвећује пажња основним принципима снимања. Све оно што смо навели у претходном напису о туристичким снимцима, треба да се узме у обзир приликом панорамских снимања појединих места. Изглед, пре свега, мора да задовољи естетске услове уколико зато постоје могућности. Међутим, како мања места не обилују великим грађевинама и палатама, што иначе улепшава изглед, није згорег, прибегавати комбина-

Снимку овог чаробног дворца у Индији није потребан никакав декор или оквир, да би се тиме постигао лепши изглед, јер је овде мотив сам по себи довољан да задовољи естетску страну.

Ни на овој слици није потребан оквир или друго шта. Овај је довољно декоративна сама по себи. Претставља изглед Котора са западне стране. (Фото Лафорест).

цијама којима би се допринело да слика добије извесан декор или оквир. На тај начин, могу се, поред осталог, избећи многе празnine, јер, често панорамски снимак мањег места је ситан у свом изгледу, и према томе, потребно је облацима и било каквим оквиром или објектом у првом плану, допунити слику.

Принцип приликом узимања панорамских и других снимака за дописе и дописне карте, треба да буде тај, да снимак пружи бољи изглед него што се види оком.

Као и код свих снимања, тако и овде, треба за постављање апарата узимати у обзир сва приступачна места. Велика је грешка, а то бива врло често, да се фотограф заустави пред првим погледом на објекат, сматрајући да је наишао на право место. Макар да је то место и добро, увек треба претпо-

Географски институт на Калемегдану обично се снима са главне стазе која се налази према споменику захвалности Француској, међутим ево једног сасвим новог снимка који је узет са супротне стране, врло лепо уоквиреног дрвећем и зидинама. (Фото В. М. Ђ.).

Овде је учињено све што је било потребно да се добије леп и репрезентативан изглед једног краја Београда. На слици види се Народно позориште, палата „Риунионе“ и ресторани „Руски цар“. С леве стране отсечена је ниска и старинска зграда Коларчеве задужбине, која би, да је остала, кварила утисак овом великоварошком изгледу.

стављати да има и бољих положаја и, стога, потражити их.

Ако се снимају детаљи појединих места (улице, грађевине, споменици, паркови и слично), сваки снимак треба да буде решен тако, да у његов састав дође само оно што ће допринети да главни објекат у склопу са другим објектима добије што лепши изглед, или да се отстране лоши објекти, уколико би ови кварили утисак лепог и репрезентативног.

Ако узмемо за пример да се снима каква улица, несумњиво треба узети изглед који приказује групу најлепших грађевина. Али да би се постигао што бољи изглед, ваља отстранити, уколико је могуће, све оно што квари добар утисак. Каткад је боље

и смањити видик, него ли дозволити да се виде такве појединости које доприносе лошем изгледу. То исто треба да се односи и приликом снимања лепих и великих грађевина и палата. Потребно је околних уклонити, сећи, све што би сметало њиховом естетском изгледу. Ништа није ружније него видети снимак једне модерне грађевине поред које се види кућерак са разваљеним плотом или чак и рђавом калдрмом. Све то лоше, потребно је отстранити, да би изглед био што репрезентативнији.

Свако место има своје знаменитости, и оне се, природно, највише снимају. Међутим, готово је редован случај, да се сви ти објекти снимају са истог места, дакле са позиције одакле је најлакше и најједноставније приступити и узети снимак. На тај начин виђају се увек исти снимци, ма да их није снимао само један фотограф. Све то доказује недовољан укус и смисао. Зато, као што смо напред рекли, ваља покушавати са разних тачака, док се не пронађе повољан и нов изглед. Јер, најзад, виђати увек исте фотографије постаје досадно и незанимљиво. Да би се, међутим, постигао и нов и оригиналнији изглед, најбоље је са више разних позиција узети објекат који се жели, па тек онда између тих снимака бирати најбољи за употребу.

Тако се снимају и све друге појединости, као споменици, монументалне грађевине, паркови и др. И за ове објекте препоручује се декор и оквир, уколико би се исти згодно пронашли и естетски одговарали.

Перспектива одоздо

Модерна фотографија бави се много са такозваном перспективом одоздо. Та се перспектива све више примењује у спортској репортажи, као и у модерним магацинским сликама које имају симболичка значења. Снимањем одоздо слика добија импозантан изглед, а код спортских момената потенцира радњу и ствара утисак нечег великог, снажног и импозантног. Исто тако и у модерној архитектури примењује се ова перспектива снимања.

У свим тим случајевима апарат се поставља ниско или сасвим до земље, а објекат се узима према небу.

Један леп скок снимљен с перспективом одоздо. Добија се утисак да је скок необично висок, што у ствари није случај, јер је моменат ухваћен са апаратом који је био постављен на самој земљи.

Снимци са перспективом одоздо увек су импозантнији од оних који се узимају обично. И ова група наших официра — плавинаца, снимљена на тај начин, изгледа много импозантнија.

Југословенска лакоатлетска репрезентација дефиљује. Снимак узет одоздо. (Фото Сусић).

Снимања у моменту

Приликом неких свечаности или приредаба, дешава се да се за извесну радњу зна унапред на коме ће се месту и кад збити, и да ће та радња трајати само један тренутак. У том случају фотограф већ унапред треба да буде потпуно спреман за „хватање“ дотичног момента. Одређивање дистанције (отстојања), удешавање бленде, и све друго треба да буде готово, да би се, кад наступи очекивани момент, само „окинуо“ апарат. Иначе, без ове припреме може лако да се промаши циљ.

Пример: Једна висока личност очекује се да изиђе из капије и да уђе у аутомобил. Фотографу је у овом случају познат правац којим ће се личност кретати, као и то да ће се радња тренутно догодити. Због тога он заузима положај према излазу и бира тачку на којој ће се личност појавити, затим према тој тачки одређује дистанцију и чини све остале припреме. У том случају, кад личност наиђе, фотограф окида апаратом у моменту када се ова наиђе на месту према коме је већ раније управљен апарат и одређена дистанција.

За време живота Блаженопочившег Витешког Краља Александра, једно место на улазу у порту Саборне цркве било је готово увек резервисано само за фоторепортере. Пре него што би се Краљ појавио на излазу из Саборне цркве они би са тога места брзо снимали, а затим би се хитро уклонили да ослободе пролаз. Пошто је ово све морало да се свршава у моменту, фоторепортери би претходно са свога места удешавали све што би било потребно, наиме, одстојање, бленду и брашну, како би у даном моменту окидали и уклонили се. Наша горња слика приказује фоторепортере прilikом једног снимања Блаженопочившег Краља на излазу из Саборне цркве. Они на овом месту снимају сви са једног места, јер је другојаче немогуће у овом случају.

Избегавајте „контра“ светлост

Кад вршите спољну репортажу треба се клонити да светлост или сунце падају директно на објектив вашег апарата. Напротив, најбоље је и тако треба удешавати, да светлост или сунце падају на објекат који се снима, јер иначе снимак неће успети довољно или никако. Други је случај ако су околности такве да се не можете пласирати како треба. Онда се снима како се може.

Овај леп скок капетана г. Љубомира Н. Цоловића снимљен је са великим разумевањем. Апарат је био постављен мало ниже а окинут је у моменту када се коњ био пропео на предње ноге. Док је опаратом окинуто, коњ је био већ над препоном у овом одличном положају.

Снимања у затвореном простору

Има много случајева кад се репортажа мора да врши у затвореним просторијама. Тада се, у недостатку довољне светлости, употребљава магнезиум. У последње време у употреби је и бездимни магнезиум у виду сијалице („вакублиц“), али је овај доста скупљи, због чега се примењује нарочито у случајевима када се снимају високе личности. Поред тога постоје и такозване „нитрафот“ си-

јалице помоћу којих се може снимати са врло кратком експонажом. Оне дају интензивну светлост а могу се монтирати свуда гдегод има електричне струје.

Иначе, данас има тако савршених фотографских апарата, са јаким сочивима, помоћу којих је могуће узимати моменте и при електричној светлости. То су апарати на којима је примењен формат биоскопског филм-негатива нормалне величине.

Незгоде при снимању

Често се дешавају незгоде приликом снимања, али да би се ове избегле потребно је повести рачуна о следећем:

1) да фотограф сачува потпуну хладнокрвност приликом удешавања апарата:

2) да на време оспособи апарат за узимање успешниог снимка (одстојање, бленда, брзина којом ће снимати);

3) да не убрза са трошењем („испуцавањем“) плоча јер се често дешава, нарочито приликом великих свечаности и приредаба, да фотограф истроши материјал баш у моменту када долазе на ред најлепши и најважнији призори.

Кад се дозвољава технички лош снимак

Снимци који се достављају редакцијама ради публикације морају да буду технички добри, или бар толико добри да би се са извесним ретушом могли употребити. Иначе, слаби снимци не долазе у обзир.

Међутим, дешава се, и то само у изузетним случајевима, да се чак и технички лоши снимци примају и објављују. Али то само онда када је догађај збиља од великог и највећег значаја и, нарочито, ако снимак претставља уникат о догађају.

Извесни листови доносе радо наше националне костиме, обичаје, типове и друге моменте из народног живота. Ево једног Далматинца у народној ношњи који и као тип врло добро одговара. (Фото Сусић).

Не снимајте сувише познате објекте

Ако мислите да ваши снимци имају успеха, избегавајте да снимате објекте или ма шта друго, што је већ више пута снимљено и објављивано у јавности. То су ствари које више немају интереса као новост или као „необјављен снимак“, па, према томе, не постоје разлози да се исте поново јављају у јавности. Други је случај ако извесан догађај намеће потребу да већ познати снимак треба објавити.

Пример: Једна установа прославља 100-годишњицу. У том случају може бити од интереса да се уз напис о стогодишњици донесе зграда у којој се та установа налази, и ако је она већ раније била позната јавности. Исто тако може бити од интереса и личност која се налази на челу те установе, и ако је она такође била позната јавности.

Снимци за насловну страну

Насловна страна илустрованих листова, часописа и магацина значи много за њихову прођу. Управо, чест је случај да од изгледа насловне стране зависи много да ли ће се један такав лист или часопис растурити у више или мање примерака. У случајевима када насловна страна пада у очи каквом лепом, примамљивом и оригиналном сликом, интересовање код читалачке публике је редовно веће, и такав лист има увек много више изгледа на бољу прођу. У ствари добро смишљена и изведена насловна страна значи извесан мамац за читалачку публику, па стога уредници ових листова поклањају велику пажњу насловној страни и веома су захвални сарадницима који им доприносе решавању овог важног редакциског питања.

Од слике на насловној страни тражи се углавном ефекат који ће привући пажњу на први поглед. Из овога следи, да није неопходно потребно да сам

Добро снимљена маса на једном збору.

објекат слике буде од неке нарочите вредности или важности. Напротив, објекат сам по себи може бити сасвим незнатан а да при том буде врло импресивно изражен на слици, што је довољно да задовољи услове насловне стране.

Снимци за насловну страну захтевају много опрезности и укуса у избору.

Долазе првенствено у обзир декоративни снимци, као и они са модерним перспективама. Али, то ипак све зависи од духа и инспирације онога који снима.

Кад треба снимати масе

Јавност много занимају импозантне масе на зборовима, манифестацијама, свечаностима и сличним догађајима. И зато, кад је број присутних у оваквим случајевима недовољан и мален, треба избегавати да се снимају ови призори. Ако је, пак, скуп

важан у толикој мери, да се не сме занемарити, онда треба тражити неке друге моменте, као: говорнике или личности које играју важне улоге у тим догађајима, и томе слично.

Да би снимци маса били што успешнији, неопходно је потребно узимати их из висине. Али при томе потребно је нарочито удешавати да слика буде пуна, тојест, да маса испуни оквир слике.

Позоришна снимања

Код нас је, као и на страни, уобичајено да се снимају премијере комада који се приказују на сценама наших народних позоришта. Само, та снимања изводе се по једном уобичајеном шаблону који није за нарочиту препоруку. Наиме, обично се узимају моменти који претстављају општи изглед извесне сцене, и то сцене, која претходно није нарочито бирана и коју сви фотографи заједнички, готово с једног истог места, узимају. Заборавља се притом, да би требало снимати поједине глумце у улогама, њихове често изразите маске, добро изведене мимике и друге детаље. Стога, ако се посвећујете позоришном снимању, захтевајте од редитеља, да вам, као најпозванији за то, помогне у снимању, како би дошли до интересатнијих снимка и разноликијих.

Без позирања

Људи имају велику ману, да, чим угледају фотографски апарат, позирају. На тај начин они изобличе свој природни изглед и целокупно своје држање, тако, да их човек, често, не би могао препознати. Зато кад снимате и „хватате“ моменте, гледајте да то чините неопажени, јер ћете само на тај начин добити праве репортерске моменте а и природне.

Позоришне сцене треба бирати. Али претходно, међутим, ваља видети цео комад, што је, као и само снимање, омогућено на главним пробама. Међутим, зависи све од комада шта је најбоље узети. Кадгод је уз сцену неопходно снимити и декор, а често је предно истаћи глумца који је дао добру партију, био он носилац главне улоге или епизодиста. Погрешно је увек снимати само протагонисту комада.

Снимак који доносимо претставља г-ђу Левицку, чланицу Художественног театра, у епизодној улози у „Селу Степанчикову“, коју је креирала са особитим успехом.

Фоторепортажа и — „ретуш“

Фоторепортажа је, насупрот атељерским снимцима, ослобођена сваког ретуширања негатива. То се чини само у изузетним случајевима и то само онда када је негатив изгребен или ако су се по њему појавиле тачкице па је потребно „дековати“. Иначе, ствар је редакције да ли налази за сходно да ретушира саму слику, што није редак случај.

Светлост и сунце

За узимање спољних снимака, нарочито оних који су у покрету, права је благодет светлост и сунце. Зато су снимци који се узимају лети при јачој дневној светлости и на сунцу, много бољи, сигурнији и уопште лепши. Али данас има тако савршених фотографских апарата, да се може снимати у свако доба а да се при том добију одлични технички снимци.

О избору апарата за снимање

Треба имати на уму да је сваки апарат добар и да се са сваким апаратом може снимати. Но, одмах ћемо допунити ово наше мишљење, да је боље и сигурније радити са савршенијим апаратима. Такве апарате нарочито треба да имају професионални фоторепортери који су упућени на разноврсна снимања у свако доба и при сваком времену.

На каква је снимања упућена унутрашњост

Будући да наша унутрашњост не обилује актуелним догађајима и великим свечаностима каквих има у великим нашим градовима, она је упућена

на многа druga снимања: на знаменитости из своје околине, народне обичаје и фолклор уопште, на разне куриозитете непознате и необјављене, на сензационалне догађаје уколико се с времена на време појављују, на разне врсте репортажа о људима и крајевима, и на много шта друго што се налази у потсетнику ове књиге.

На слици видимо катедралу у Новом Саду. Њеном, иначе, доста репрезентативном изгледу даје још више смисла овај стуб који се налази у првом плану снимка. Као што се види, објекти постављени у првом плану, често врло лепо делују на општи изглед снимка.

Кратки сабети

Нека вас не буни то што поједини листови имају своје фоторепортере. И поред њих ви можете имати добре снимке за пласирање, а и такве до којих они нису могли доћи.

*

Ако снимци локалних догађаја не занимају велике распрострањене листове, покушајте да за ове заинтересујете локалне листове, јер ће они свакако имати више интересовања за њих.

*

Да би што успешније деловали у фоторепортажи, необично је корисно да створите добре везе и да научите околину и пријатеље да вас редовно и на време обавештавају о догађајима, како не бисте пропустили важна снимања.

Сваки фоторепортер треба да сачува важније моменте своје репортаже, јер ће неки од њих после неких година бити и ретки и вредни.

Ево једног таквог снимка. Он представља прве фудбалске утакмице у Кошутњаку код Београда. На слици се види данашњи апотекар г. Викторовић како одбија лопту. То је било пре 20 и више година.

Фотографски апарат постао је неопходна потреба свакога. Без њега ниједан савремен човек или жена не крећу на пут.

Неколико речи о избору фото-материјала за снимање

Од необичне важности је избор фото-материјала са којим фоторепортер ради. Често пута извесни важни моменти морају се снимати при слабом или вештачком осветљењу. У таквим случајевима потребан је фоторепортеру негатив материјал који је подесан и за најслабије осветљење, а који уједно исправља и лоша осветљења. Најзад, да је поред тога ситнозрнат и антихало.

У последње време фоторепортажа се врши врло много и малим апаратима, као што су Leica и Contax. За ове апарате препоручују се у првом реду панхроматски филмови као Isopan филм са осетљивошћу 17/10 дина. Овај ситнозрнати филм

претставља универзални материјал за фоторепортажу. Тај филм приликом увеличања не показује скоро никакво зрно.

За ноћна снимања и за снимања при слабом дневном осветљењу препоручује се Isoran Super-special филм 19/10 дина. Са овим материјалом могућа су и снимања јачим објективом код обичног ноћног осветљења на позорници, у собама итд. Овај материјал осетљив је за све боје спектра, што има за последицу, да се сви детаљи слике показују у верним тоновима.

За развијање овога материјала а поготово за негатив материјал малог формата препоручује се изазивач, који не проузрокује велика зрна. Ово су специјални изазивачи као на пр. Final и Atomal изазивач.

Потребно је напоменути да је при изазивању температура изазивача од пресудне важности, јер од тога делимично зависи стварање зрна. Зато се препоручује температура изазивача од 18° С.

За копије важан је избор подесне хартије за дотични негатив. Зато је важан избор врсте хартије, која је богата у градацијама. Као пример наводимо серију Lupex хартија, која има следеће градације: екстравајх, вајх, нормал, харт, екстрахарт и ултрахарт.

За увеличања исто тако је важан избор подесне хартије са добрим тоном и дугачком експонажом приликом изазивања, а која том приликом не жути, као на пр. Brovina хартија са 4 градације и то: вајх, нормал, харт, екстрахарт.

КОРИСНА УПУТСТВА ЗА ОДАШИЉАЊЕ ФОТОГРАФИЈА РЕДАКЦИЈАМА.

Какве фотографије треба слати поје- диним листовима и часописима

Листови који се код нас интересују за фото-графску репортажу, деле се у главном на дневне, илустроване, магацинске, ревије, стручне и професионалне. Према томе:

Дневне листове интересују фотографски снимци о свим значајним дневним (актуелним) догађајима, као и сви други који се односе на писање дневне штампе: на разне чланке, репортаже, путописе, специјалне дописе из разних крајева, занимљивости, и све што може да послужи као допуна текста, да би се добио што потпунији утисак о напису који се износи.

Илустроване листове интересују првенствено занимљиви снимци, управо такви који су сами по себи довољни да задовоље радозналост читаочеву, затим важни актуелни догађаји, макар да су они већ били објављени у дневној штампи, као и многи други снимци у вези са разним написима.

Магацинске и ревијске часописе интересују првенствено уметнички, декоративни и симболички снимци, као и модернистичке композиције, а исто тако и серијски снимци за такозване магацинске чланке, написе и репортаже.

Стручне и професионалне листове или часописе занима у главном само оно што се односи на дотичну струку и професију.

Примедба:

Да би се детаљније упознали шта највише занима један лист или часопис, најбоље је упознати се са садржином и правцем дотичног листа, разгледањем његових бројева, што ће у главном послужити као директива за рад.

Како треба обрађивати текст којим се тумачи снимак (фотографија)

Сваке фотографија која се шаље у циљу публикације мора да носи и опис онога што садржи. Тај опис, или објашњење слике, мора да буде потпун, а често и опширнији, јер од њега у многим случајевима зависи, да ли ће се снимак добро или довољно разумети, или да ли ће снимак бити занимљивији него што на први поглед изгледа.

Ма колико да је очевидно шта снимак претставља ипак је неопходно потребно протумачити слику, јер она у томе објашњењу може само да добије. Ово се нарочито односи на оне фотографске снимке код којих од описа једино и зависи да ли ће се слика уопште разумети и да ли ће бити занимљива, што значи да има и таквих фотографских снимака, који, без потребног тумачења (описа), немају никакве вредности.

Увек, међутим, приликом описивања садржине слике треба навести повод због чега је снимак узет, тојест, потребно је истаћи догађај у вези са оним што фотографија претставља, као на пример: где се тај догађај одиграо, кад, и томе слично. Исто тако добро је истаћи и неке друге важније појединости, а све то повезати са претставком слике. Другим речима: приликом описивања слике потребно је увек истаћи повод због чега је снимак узет, па тек онда, у вези са тим, прећи на описивање самог момента који фотографија претставља.

Без легенде (описа) овај снимак нема ништа што би могло да привуће пажњу. Види се само једна обична, стара и напуштена кућа. Међутим кад се објасни да се у овој кући код Зајечара, 1835 године родно чувени наш политичар поч. Никола Пашић, онда снимак постаје разумљив и занимљив.

Према томе, како смо навели у тексту, код неких снимака неопходан је текст да их објасни у потпуности.

На тај начин, кад се добро и потпуно обради опис слике удовољава се још једном важном услову у фоторепортажи. Само, потребно је, поред осталог, обратити пажњу и на тачност навода, а исто тако и на називе, имена и томе слично, а све то исписивати читко ако је могуће машинном за писање.

Сваки фоторепортер мора да зна да он сноси и одговорност за веродостојност својих навода.

Како ћете ставити опис уз снимак

Опис или објашњење фотографије обично се ставља на ова три начина:

Или се текст испише на парчету хартије која се врховима прилепи на полеђини слике тек само

толико да може да се држи, или се овај текст испише на полеђини саме слике. У трећем случају доставља се у прилогу фотографије засебна хартија на којој је исписано објашњење слике. Ако је више снимака, сваки добија свој број.

Међутим, најбоље је поступити према првом горе наведеном начину, с тим да се хартија прилепи само врховима, како би се могла скинути у случају да се слика мора сећи (скраћивати) због фотомонтаже и томе слично.

На који начин, кад и како треба достављати снимке листовима ради публикације

Рекосмо напред, да репортажа сама по себи захтева брзину. Међутим, исто тако, као што се захтева брзина приликом самог снимања, потребно је бити брз и у достављању снимака намењеној редакцији, ради публикације.

Сваки онај који снима актуелне догађаје мора да буде експедитиван. То значи, да мора у најкраћем времену после снимања да изазове плочу (негатив), да га осуши, копира и испошље готову слику. Али, да би све то било могуће, мора се имати уредан и добар лабораториј, како би се ови технички послови несметано и брзо могли изводити.

Да би се убрзала процедура око изазивања и копирања, постоје две могућности: да се негатив сасуши у алкохолу, или, ако се има апарат за увеличавање, да се помоћу њега мокрим негативом изврши копирање. Разуме се, то ће бити могуће само у том случају ако апарат има кондензатор, јер без тога може се лако десити да се негатив услед топлоте истопа.

Један сасвим декоративан снимак: облаци, заставе које делују под ветром и перспектива снимка допринели су таквом изгледу.

Да би фотографије стигле редакцији за њен наредни број, дакле на време, треба се претходно упознати са следећим околностима:

Кад се у току дана закључује лист, ако је дневни, или кога дана и кад, ако је недељни, 15-дневни, или месечни; која саобраћајна сретства стоје на расположењу за одашиљање снимака, и која су најбржа.

Кад се то зна, онда се располаже временом тако, да пошиљка стигне на време, или, ако није никако могуће да стигне за наредни број, онда свакако достављање да се изведе најбржим путем.

Треба имати на уму да у журналистици постоји велико ривалство у погледу брзине доношења информација и новости, као и публикавања актуелних фотографских снимака. Због тога треба бити опрезан и увек рачунати да ће вас колега, који ради за други лист, или ма ко други, престићи, и да ће

његов снимак бити објављен пре вашег, само ако будете пропустили оно што вам стоји на расположењу да учините. У таквим случајевима ваш труд може да буде узалудан, јер многи листови не објављују фотографије, које су већ други листови раније публиковали. То значи да дотични снимак може изгубити вредност као новост, јер је већ виђен од читалачке публике за коју после тога више није занимљив.

Према свему горе наведеном, принцип сваког листа је да што пре и брже обелодањује вести и фотографске снимке. Уколико је та служба боље организована, утолико је престиж листа већи. Према том, уколико се снимци брже достављају намењеним редакцијама, утолико се ова особина фоторепортера више цени, а такви сарадници листа имају веће предности и указују на себе нарочиту пажњу.

Ово о брзом достављању снимака, нарочито се односи на места ван седишта листа. Међутим, они који снимају у самом месту, морају такође, водити рачуна о времену и брзини достављања. Њима је то много лакше извести од првих, јер су ту, готово на лицу места.

Што се тиче илустрованих и других листова, треба знати за околност, да се ови листови код нас закључују много раније него што се то обично мисли. И према томе, погрешно је, кад се услед тога веровања одуговлачи са слањем слика од нас до сутра. Зато је, као што рекосмо, и потребно упознати се претходно са данима кад се ови листови закључују. Нарочито је пак, важно овим листовима достављати хитно актуелне снимке догађаја од недеље (или празника), јер се обично недељом објављују веће и значајније свечаности, приредбе и томе слично. Али то достављање подесити тако да експедиција на време и пође и стигне. Ако обичном поштом пошљка не може да стигне одмах сутрадан на одређено место, онда се треба служити хитном поштом (експрес), или ваздушном

поштом ако је има. Не треба, међутим, заборавити да је често потребно отићи до саме поште, или чак и до станице, да би пошиљка стигла на време — да пође на пут.

Разуме се, све ово што смо навели, односи се на актуелне фотографије. Остало, а нарочито оно што нико други нема, може се слати доцније, па чак и кад се хоће.

О формату фотографије

Често пута долази се у недоумицу у каквом формату треба достављати снимке редакцијама, а тако исто многи се питају да ли треба слати негативе или само копије на хартији. Трећи се пак, питају да ли и једно и друго.

Ево објашњења:

Најмањи формат који би могао да послужи, ако снимљени објекат није и сувише ситан јесте 6×9 см. Добри су формати 9×12 см. и 10×15 , а најбољи 13×18 или 18×24 см.

Ова два последња формата добра су нарочито због тога, што се, обично, за штампу умањују и тиме слике добивају бољу оштрину и прецизност. Иначе и формати 9×12 и 10×15 см. могу врло добро послужити, па чак и формат 6×9 см. мада се он најмање препоручује.

Што се тиче самог изгледа фотографије, с обзиром на технику штампе, најбоље су за употребу оне хартије које истичу контраст између црног и белог на сјајној (гланц) хартији.

За репродукцију у штампи није потребно достављати негатив, већ само копију на хартији. Изузетно се ово чини (слање негатива) само у случају кад је важан догађај и кад се нема времена да се изради копија. Шта више, у врло хитним случајевима, кад се ради о неком изузетно великом догађају или сензацији, а нема се времена, може се негатив послати и неизазван, разуме се уз потреб-

но објашњење слика у прилогу. Негатив се још шаље и по изричитој жељи редакције, ако се ради о каквом добром моменту, који би требало да се увелича много преко нормале за репродукцију или да послужи за прву страну каквог илустрованог листа, тојест ако дотични фотограф нема могућности да то сам учини.

Ако сарађујете за више листова

Ако сарађујете за више листова морате бити опрезни да свим тим листовима не достављате исте моменте појединих догађаја, пошто се сваки лист труди да донесе снимак који неће бити истоветан са снимцима који се објављују у другим листовима. Због тога се морате потрудити да приликом снимања извесног догађаја, приредбе или томе слично, узмете више различитих момената уз промену положаја са кога се снима. Иначе, може вам се из редакције замерити за ову несмотреност...

О хонорарима за уступљене снимке редакцијама

С обзиром на различите тираже појединих листова и часописа, као, према томе, и на њихове материјалне могућности, цене фотографија које им се достављају, нису утврђене нити једнаке. Стога, да би фоторепортер унапред знао колико ће му припасти на име хонорара потребно је да се са тим питањем директно обрати редакцији која га интересује.

ЗА ФОТОРЕПОРТАЖУ

AGFA ISOPAN $\frac{17}{10}^{\circ}$ ДИН-а ситнозрнаст

AGFA ISOPAN SUPERSPEZIAL ISS $\frac{19}{10}^{\circ}$ ДИН-

ОСОБИТО ОСЕТЉИВ.

ПОДЕСАН за најкраћа осветлења.

САВРШЕНО осетљив за боје спектра.

ВАНРЕДНА бриланца.

БОГАТСТВО тонова.

ИЗЈЕДНАЧУЈЕ предугу и прекратку експонажу.

ПОТПУНО антихало.

A large, solid black graphic element consisting of a horizontal bar at the top, a vertical line extending downwards, and a downward-pointing arrowhead at the bottom.

ДОБИЈА СЕ У СВИМ БОЉИМ ФОТО-РАДЊАМА.

Сваки стварно практичан и занимљив проналазак интересује јавност. Стога све такве проналаске треба снимати. Као пример занимљивог и практичног проналаска доносимо овај револвер којим се може у исто време снимати и пуцати.

ПОТСЕТНИК ЗА СНИМАЊА

Да би читаоце ове књиге што боље упутили на разна снимања која могу да буду од интереса за публикацију у појединим листовима и часописима, доносимо на овом месту потсетник за снимања која се могу већ унапред предвидети.

Помоћу овог потсетника почетник у фоторепортажи моћи ће одмах да се оријентише на које догађаје и занимљивости треба да обрати пажњу, док ће све остало, руководећи се углавном саветима и упутствима из ове књиге, временом моћи и сам да постигне.

Краљ и Краљевски дом. — Увек су за јавност од великог интереса снимци из живота Краља и Краљевског дома. Ко има прилике да дође до ових снимака може унапред да буде уверен да је дошао до добре репортаже.

Политичка репортажа. — Све оно што задире у политички живот, а односи се на важне догађаје, као: састав новог кабинета, појединачно именоване министара, изборе, зборове, конференције, путовања политичких личности и др.

Свечаности и приредбе. — Велике државне, верске и друге свечаности и приредбе, у којима узимају учешћа угледне личности, дипломатски претставници, војска, друштво и корпорације.

Манифестације. — Велике манифестације, зборови и томе слично долазе у обзир, само ако се за такве догађаје интересује шира јавност.

Освећења значајних споменика и важних установа у присуству великодостојника и делегата.

Конгреси и скупштине само великих и важних удружења, савеза или било којих других организа-

ција, као и међународни конгреси уколико се одржавају у нашој земљи.

Долазак високих гостију. — Долазак и бављење високих гостију и функционера, као и званичних делегација страних држава које долазе да посете Југославију.

Јубилеји и прославе опште виђених и признатих људи, као и оних непознатих уколико су се истакли нарочитим заслугама.

Погребне свечаности приликом сахране високих личности и функционера, познатих и популарних јавних радника, научника, уметника, књижевника и др.

Уметност и позориште. — Разне уметничке манифестације као: сликарске изложбе, концерти великих уметника, позоришне премијере и др.

Разни проналасци који претстављају ставрно добар, користан или практичан изум. Уз проналазак вредно је каткад приказати и самог проналазача, било у посебној фотографији или са проналаском заједно.

Старине и знаменитости. — У нашој земљи има још доста необјављених објеката за снимање, који претстављају старину и знаменитост и имају занимљиву легенду и историју. Уколико такви објекти нису били прикази јавности треба их обрађивати и сликом и текстом.

Археолошка открића. — Код нас се тек после рата почело интензивније са археолошким истраживањима и открићима. Може се рећи да се на томе пољу досад доста учинило и постигло, па је од интереса да се сваки нов археолошки проналазак региструје преко јавности, разуме се, уз тачне податке, уколико их је могуће имати.

Архитектура и грађевинарство. — Нове, велелепне грађевине и палате, које се одликују величи-

Његово Величанство Краљ Петар II са Краљицом Мајком и Краљевићима 1934 год. у Херцег-Новом. Један успео моменат фотографа Лафореста из Херцег-новог.

ном архитектуром или посебним стилем, као и друге изградње у модерном и оригиналном стилу, које се истичу импозантним или импресивним спољашњим изгледом, а нису објављене, долазе такође у обзир.

Непогоде, несреће, катастрофе. — На жалост, као и свуда по свету, дешавају се ту и тамо разне временске непогоде и катастрофе, као: поплаве, земљотреси, оркани, пожари, судари, рударске и грађевинске несреће, и томе слично. Све те нежељене несреће и катастрофе, које су по свом опсегу тешке и имају људских жртава, треба снимати. Обично се узимају призори који најбоље илуструју догађај.

Суд и криминал. — Велики процеси и суђења која побуђују интересовање у јавности, а нарочито ако је по среди какво теже или замршено дело или афера. У тим случајевима вредно је снимати опту-

жене личности било на самом суђењу или у другој zgodnoj прилици. Поред тога од интереса је узимати моменте непосредно после каквог злочина на лицу места, као и лица у вези са тим догађајем.

Из приватног живота. — Читалачку публику врло много занимају momenti из приватног и породичног живота виђених, познатих и популарних личности.

Портрети. — Портрети појединих личности долазе у обзир само ако су дотичне особе у вези са каквим важним или сензационалним догађајем, јер читалачку публику увек занима да види како изгледа личност, која у догађају игра главну или видну улогу.

Фолклор. — Све оно што се односи на народни живот, обичаје, ношње, итд., а што није било довољно или никако познато, или добро репродуковано.

Снимак који јединствено показује обим и величину поплаве у једном месту. Узет је из висице.

Грбови (табути) шека и дервиша у скопским текијама многобројни су. Они, нарочито за стравце, представљају куризитет за себе. Овај леп снимак табуте узео је г. М. Мрвић.

вано. Ови снимци нарочито интересују туристичке листове намењене пропаганди.

Спортске и друге утакмице. — Свако важно такмичење, ма које спортске дисциплине или друге врсте, које побуђује опште интересовање, а нарочито ако је међудржавно. Снимају се: моменти са утакмица, тимови, победници који су постигли добре резултате, рекордмани и истакнути функционери.

Соколство. — Велики свесоколски, савезни или жупски слетови на којима учествују бројни чланови сокола, као и свечаности приликом истих. Затим, и друге појединости из соколских редова које представљају ново и занимљиво за јавност, а истовремено служе пропаганди Соколства.

Из иностранства. — Ако се у било каквом својству путује у иностранство, било са каквом делегацијом, спортистима, уметницима или екскурзистима,

треба узимати главне momente са тих путовања, које достављати што пре заинтересованим листовима. Исто тако, ако се ко нађе у иностранству под другим условима, треба да прати и снима све догађаје који се односе на наше људе и нашу земљу.

Сезонски снимци. — Свака нова сезона у години везана је са променом времена и живота. Због тога је увек занимљиво снимати прве веснике пролећа, лета, јесени и зиме. Нарочито, када све ово дође пре времена (прва купања, први снег, и томе слично).

Разно. — Поклонити пажњу још и многим другим догађајима и призорима, у колико ови могу да занимају поједине листове, као: разним конкурсима лепотица, деце, модним и др., сиромашним људима који доживљују неочекивану велику срећу и богатство (премије, милионска наслеђа) и онима који постижу велике успехе у свима гранама живота, стогодишњаицима и најстаријим људима, занимљивостима и људима природе, људима изузетних особина, новим туристичким призорима и лепотама наше земље, као и многим другим чудним, новим и не свакидашњим сценама и призорима.

Један изванредан поглед са Гази — Бабе на Скопље.

С А Д Р Ж А Ј:

	Страна
Увод	3
О фоторепортажи уопште	5
Прилике код нас	7
Свако може да буде фоторепортер	9
Какве особине треба да има фоторепортер	10
Принцип: никад и нигде без апарата	12
Шта је занимљиво а шта није	12
Како се снимају свечаности и на шта треба о- братити нарочиту пажњу	18
Нешто о детаљима	22
Туристички снимци	24
Духовито у фоторепортажи	26
Инсценирање	28
Спортска репортажа	30
Панорамски и други снимци за дописе и дописне карте	33
Перспектива одоздо	39
Снимања у моменту	41
Избегавајте „контра“ светлост	42
Снимање у затвореном простору	43
Незгоде при снимању	44
Кад се дозвољава технички лош снимак	44
Не снимајте сувише познате објекте	46
Снимци за насловну страну	46
Кад треба снимати масе	47
Позоришна снимања	48
Без позирања	48
Фоторепортажа и — „ретуш“	50
Светлост и сунце	50
О избору апарата за снимање	50
На каква је снимања упућена унутрашњост	50
Кратки савети	52
Неколико речи о избору фото-материјала за снимање	53

Корисна упутства за одашиљање фотографија редакцијама

	Страна
Какве фотографије треба слати појединим листовима	55
Како треба обрађивати текст којим се тумачи снимак	56
Како ћете ставити опис уз снимак	57
На који начин кад и како треба достављати снимке листовима ради публикације	58
О формату фотографије	61
Ако сарађујете за више листова	62
О хонорарима за уступљене снимке	62
Од фоторепортаже до дописништва	62
Потсетник снимања	65

БИБЛИОТЕКА
ГРАДА БЕОГРАД

